

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till livsmedelslag och till lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till livsmedelslag och till lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter (RP 3/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och syfte

Propositionen innehåller en totalrevidering av livsmedelslagen. Den gällande livsmedelslagen stiftades ursprungligen 2006 och har ändrats drygt 20 gånger under sin giltighetstid. Trots att bestämmelserna om livsmedel, tillsynen över dem och livsmedelssäkerheten inte behöver ändras i någon större utsträckning vad gäller verksamhet eller innehåll, finns det omständigheter som talar för en totalrevidering eftersom den nuvarande regleringen är så splittrad. Reformen gör lagen mer tillgänglig, samordnar terminologin med EU-lagstiftningen och fördelar tillsynen och kostnaderna för den på ett riskbaserat sätt. Reformen hänför sig samtidigt till regeringsprogrammets mål att trygga en livskraftig och lönsam livsmedelsekonomi. Utskottet ställer sig bakom utgångspunkterna för förslaget.

Med riskbaserad reglering som utgångspunkt

Syftet är att upprätthålla hög nivå på livsmedelssäkerheten och samtidigt genomföra det riskbaserade arbetssätt och den kontroll av företagarna som EU:s livsmedelslagstiftning bygger på. Det finns ett samordnat mål med tillsynen, nämligen livsmedelssäkerhet, men målen kan beroende på verksamhetens karaktär uppnås med olika metoder. Och tillsynen ska inriktas på de områden där behovet är störst. Vad gäller riskbaserad verksamhet välkomnar utskottet att regleringen av tillsynen och själva tillsynen i första hand inriktas på verksamheten och inte på lokalerna.

Utlåtande EkUU 5/2021 rd

Målen med propositionen och den riskbaserade ansatsen backas också upp av en ändring i avgiftssystemet. Tillsynsavgifterna samordnas så att det tas ut en årlig grundavgift på 150 euro för tillsynen för alla objekt som omfattas av den systematiska tillsynen.

I grundavgiften ingår inte registrerade primärproducenter, lanthandlar eller allmännyttiga samfund. Inte heller verksamhet enligt EU-lagstiftningen och anknytande nationella bestämmelser ska ingå den systematiska livsmedelstillsynen, när omsättningen är lägre än 15 000 euro om året och riskerna är små. Ingen årlig grundavgift tas då ut för tillsynen. Även om undantagen från tillämpningsområdet ger vissa verksamhetsformer en liten konkurrensfördel med avseende på konkurrensneutraliteten och likabehandlingen av företag, kan undantagen anses motiverade för att lindra den administrativa bördan och befästa ett riskbaserat arbetssätt.

Mekanismerna för livsmedelssäkerhet är ett sätt att främja ett riskbaserat arbetssätt och rätt fördelad tillsyn. Ekonomiutskottet anser det viktigt att de certifierade livsmedelssäkerhetssystemen beaktas som en del av fördelningen av tillsynsresurserna i samarbetet mellan Livsmedelsverket och livsmedelsföretagarna. Motiveringen till den föreslagna lagen kan ge intryck av att kvalitetssystemen får effekt enbart via vilket resultat en företagare får vid inspektioner enligt systemet för offentliggörande av inspektionsuppgifter inom livsmedelstillsynen, det s.k. Oiva-systemet, som administreras av Livsmedelsverket. Ekonomiutskottet anser dock att man i arbetet med att utveckla tillsynen över hur kvalitetssystemen används och inriktningen av tillsynsåtgärderna inte bör begränsa sig enbart till detta.

Ett av syftena med ändringen är att göra regleringen smidigare. Det bör också återspeglas i verksamheten hos myndigheterna. Vad gäller den administrativa bördan och tilldelningen av resurser för myndighetsverksamheten noterar ekonomiutskottet att vissa verksamhetsutövare trots principen om ett enda verksamhetsställe fortfarande är föremål för tillsyn av ett stort antal myndigheter. Det gäller bland annat tillverkning av gårdsvin och hantverksöl samt alkoholbolagets verksamhet. Enligt uppgifter till utskottet övervakas exempelvis verksamheten vid bryggerier som säljer hantverksöl beträffande tillverkning av *Valvira*, beträffande försäljning för avhämtning av *regionförvaltningsverkets alkoholinspektör*, beträffande anmälningar om livsmedelslokaler och kraven enligt livsmedelslagen av regionförvaltningsverkets *livsmedelsinspektör*. Dessutom kan samma verksamhetsställe vara föremål för *kommunal* livsmedelstillsyn bland annat vad gäller tillsynen över kafé- eller restaurangverksamhet. Ekonomiutskottet anser det vara nödvändigt att överväga om tillsynen enligt livsmedelslagen i det hänseendet kan koncentreras till en enda myndighet. Många etablerande eller expanderande företag inom livsmedelsbranschen ställs för närvarande inför en hel del krav på omfattande myndighetstillsyn.

Konsekvenser för ekonomi och företag

De största konsekvenserna för ekonomin och företagen hänger alltså samman med ändringarna i avgiftssystemet. Bakgrunden till ändringarna är målet att de influtna avgifterna inom livsmedelstillsynen bättre ska motsvara kostnaderna. Livsmedelstillsynen uppskattas för närvarande kosta omkring 25–30 miljoner euro om året, men inkomsterna av avgifterna beräknas uppgå till cirka 4,9 miljoner euro (2017). Med reformen beräknas avgiftsintäkterna (2022) stiga till omkring 12,5 miljoner euro, och det täcker cirka 40–50 procent av tillsynskostnaderna.

Utlåtande EkUU 5/2021 rd

Kostnadssambandet kan således genomföras bättre i det nya avgiftssystemet. Det kan i sin tur möjliggöra effektivare rådgivning, styrning och tillsyn än vad fallet är i dag. Kostnadssamband innebär dock inte att de verkliga kostnaderna och avgifterna för tillsynen motsvarar kostnads- och avgiftsnivån hos en enskild företagare som är tillsynsobjekt. Tanken är att införa en modell, där de totala tillsynskostnaderna täcks bättre på systemnivå.

Fram till nu har företagarnas tillsynsavgifter varit lägre än i förslaget. De kontrollkostnader som aktörerna hittills haft i genomsnitt har varit mindre än vad som nu föreslagits. Kostnaden för planmässig livsmedelstillsyn har hittills varit i genomsnitt 78 euro. Det beror på att den nuvarande modellen grundar sig på prestationsbaserade tillsynsavgifter och att vissa mindre företagare sällan har varit föremål för inspektionsbesök. Inspektionsfrekvensen har varierat mellan ett halvt år och tre år. I och med förslaget stiger alltså den genomsnittliga nivån på tillsynsavgifterna för mindre företag, när en obligatorisk årlig grundavgift på 150 euro införs.

Grundavgiften höjer i någon mån kostnaderna för vissa mindre företag och medför en relativt sett större administrativ börda för mindre företag än för större företag. Å andra sidan kommer stora företag också i framtiden i själva verket att drabbas av större tillsynskostnader. Utöver den årliga avgiften kommer det fortfarande att tas ut prestationsbaserade avgifter för exempelvis godkännande av livsmedelsverksamhet och livsmedelslokaler, inspektioner enligt tillsynsplanen, analys av prover, nya inspektioner och exportkontroll. Dessutom har också mindre företagare nytta av myndighetstillsynen, styrningen och rådgivningen. Sammantaget sett kan det föreslagna systemet anses vara förutsägbart och avgifterna för företagen skäliga också med avseende på kostnadssambandet.

Ekonomiutskottet anser att en fungerande och effektiv livsmedelstillsyn kan förbättra företagens verksamhetsmiljö och generera lika konkurrensmöjligheter, om balansen visavi riskbaserad reglering samtidigt bibehålls och ogrundad administrativ börda undviks. Sammantaget anser utskottet intentionerna i den föreslagna regleringen vara balanserade och lämpliga.

Ekonomiutskottet vill samtidigt påminna jord- och skogsbruksutskottet om en nödvändig författningsteknisk ändring som kom fram vid utfrågningen av sakkunniga. Hänvisningen i 6 § 1 mom. 26 punkten i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi till 16 a § i livsmedelslagen bör nämligen ändras till 7 § i den nu föreslagna lagen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 5/2021 rd

Helsingfors 5.3.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Veikko Vallin saf
ersättare Olli Immonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller
utskottsråd Lauri Tenhunen.